Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Pismo tygodniowe.
Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.
Wychodzi co Poniedziałek w objętości pół arkusza.

Nr. 25. Poniedziałek, dnia 11. Sierpnia 1879. VI. rocznik.

Stósunek ajentów Banku włościańskiego do stowarzyszeń zaliczkowych.

(S. W.) Doskonalenie rozwoju naszych stowarzyszeń w ogóle, w szczególności zaliczkowych, zależy wielce od rad zawiadowczych, którym przyznaliśmy obszerny zakres działania, w których ręce złożyliśmy całe nasze zaufanie. Dosyć wspomnieć o prawie wyboru członków dyrekcyi, o upoważnieniu zaciągania kredytu na rzecz stowarzyszeń, o prawie przyjmowania urzędników, o prawie stanowienia o wysokości kosztów administracyi. W obec tak rozległych praw rady, łatwiejszém jest zadanie i pewniejszém wykonanie dyrekcyi, jako właściwéj reprezentacyi stowarzyszenia. Ta bowiem w wymienionych powyżéj i drugorzędnych sprawach odnosi się do rady ze swemi wnioskami, za których gruntowne zbadanie i powzięte uchwały odpowiada w zasadzie rada zawiadowcza, a dyrekcya za wykonanie. Dalecy jesteśmy do przypuszczenia, aby stósunek między temi dwoma władzami stowarzyszenia miał nosić na sobie cechę organizacyi wojskowéj, lecz nie możemy zgodzić się na to, aby w instytucyach kredytowych i gospodarczych zaniedbywanie przez którąkolwiek z tych władz obowiązków objętych ustawą i statutami, miało się ograniczać na dźwiganiu tytułu szumnego, aby tytuł ten miał torować drogę do zostania powagą miejscową, lub powiatową, aby wreszcie zaniedbywanie obowiązków zamienić się miało w chorobę chroniczną naszych stowarzyszeń. Przeciwnie, obie te władze z równém zamiłowaniem i równą gorliwością, zajmować się winny rozwojem stowarzyszenia, co bardzo łatwo nastąpi, gdy każda z nich ściśle wypełniać będzie obowiązki zakreślone ustawą, statutem i regulaminem. Ze strony rady zawiadowczéj, kontrola co do formy i treści, lecz poważna, ścisła i wszechstronna, peryodycznie się powtarzająca i niespodziewana, a podejmowana bez uprzedzeń i zarozumiałości, usuwa możebne usterki lub nieprawidłowości, chętnych członków dyrekcyi zagrzéwa do dalszéj pracy, obojętnych zmusza do poprawy, dla nieudolnych lub szkodliwych sprowadza zasłużone skutki z korzyścią dla stowarzyszenia.

Kto śledzi z uwagą rozwoju pojedyńczych stowarzyszeń, kto tychże rachunki miesięczne, bilanse i sprawozdania roczne pod surową krytykę podciąga, zgodzić się musi z nami, że przeważna liczba stowarzyszeń prawidłowém postępowaniem upokarza nawet swych przeciwników i zdobywa sobie wewnątrz i na zewnątrz coraz większe zaufanie. Wyjątek od tego stanowi pewne stowarzyszenie w mieście powiatowém, którego rozwój wstrzymuje rada zawiadowcza przez zaniedbywanie swych obowiązków, a nawet naraża je na niebezpieczeństwo i choćby na skromne straty.

Do głównych grzéchów téj rady, zaliczamy przedewszystkiém powołanie do dyrekcyi towarzystwa ajenta Banku włościańskiego. Piérwszy tego rodzaju znany nam stósunek wywołuje stanowcze oświadczenie się za zasadą, według któréj ajenci Banku rzeczonego tak długo nie powinni być wybieranymi do dyrekcyj stowarzyszeń, ani nawet do rad zawiadowczych, lub komisyj rewizyjnych, jak długo są czynnymi urzędnikami tego Banku. Ajent Banku włościańskiego, jako dyrektor stowarzyszenia, dla najgorszych klientów banku udzieli bezpośrednio, lub wpłynie pośrednio na udzielenie pożyczki. Ocali w ten sposób od straty Bank, a narazi na nią poręczycieli, a w danym razie narazi na stratę stowarzyszenie. Dyrektor taki znający klientów Banku i stowarzyszenia, zawsze postara się o to, aby raty regularniéj wpływały do kasy Banku, jak do kasy stowarzyszenia. Dyrektor taki czuwać będzie nad tém, aby starający się o kredyt i zasługujący na udzielenie, otrzymał go z banku, a nie ze stowarzyszenia. Nie można przy tém pominąć znanéj okoliczności, że ajenci banku włościańskiego jakby z obowiązku swego wyzyskują lud, podczas gdy jest powołaniem naszych stowarzyszeń uwolnić ten lud nietylko od wyzyskiwania przez ajentów, lecz od korzystania z kredytu w rzeczonym Banku pod warunkami dotąd praktykowanemi. Łatwoby więc nastąpić mogło, że lud w prostocie swojéj nazywający bank włościański „bankiem piekiel-

nym“, epitet ten przeniósłby na nasze stowarzyszenia. W stowarzyszeniu zakwestyonowanem początek w tym kierunku już poczyniony. Mamy tu na myśli członka, który zmuszonym był ponieść koszta przedwstępne w kwocie 25 zł. przy otrzymaniu pożyczki 100 zł. zwrotnéj w 4 ratach kwartalnych. Że połączenie w jednéj osobie dwóch urzędów sprzecznych w zasadzie i celach, jest szkodliwem dla naszych stowarzyszeń, dowodem dalszym okoliczność, że ajent banku włościańskiego, będący zarazem dyrektorem towarzystwa zaliczkowego, postarał się o to, że na rzecz stowarzyszenia zaciągnięto kredyt w Banku włościańskim za opłatą 10procentowych odsetek i pewną część z téj pożyczki ulokował następnie w tymże Banku na 5%.

Nie do uwierzenia, a jednak prawdziwym dalszym głównym grzéchem rady zawiadowczéj w mowie będącego towarzystwa zaliczkowego, jest dowolność dyrekcyi w zaciąganiu kredytu na rzecz stowarzyszenia bez upoważnienia rady zawiadowczéj. Przytaczając fakt ten, trudno nam zrozumiéć obojętność, z jaką traktowane bywają tam sprawy stowarzyszenia przez jego radę zawiadowczą. Obojętność tego rodzaju pochodzić może jedynie z braku poczucia do spełnienia przyjętych na się obowiązków, z nieznajomości ustawy o stowarzyszeniach i statutu, które wkładają na członków rady zawiadowczéj obowiązek zwrócenia stowarzyszeniu szkód, jakichby skutkiem ich opieszałości doznało.

Wykazawszy stowarzyszeniu grożące niebezpieczeństwo, wyrażamy przekonanie, że rada zawiadowcza owego stowarzyszenia ocknie się z uśpienia, usunie to niebezpieczeństwo lub złoży broń, któréj nie umie użyć w obronie własnéj i stowarzyszenia. Nie rodzaj bowiem poręki jest groźnym dla stowarzyszonych, lecz niebezpiecznymi są tychże władze, nadużywające zaufania wyborców.

Zarys umowy

między dyrekcyą stowarzyszenia zaliczkowego a jego doradcą prawnym.

Jedno z poważnych stowarzyszeń zaliczkowych na prowincyi Patronatowi do zaopiniowania przedłożyło zarys umowy tego rodzaju, z któréj do użytku ogólnego najgłówniejsze wyjmujemy postanowienia:

III. W szczególności obowiązanym jest syndyk:

a) w każdéj do zaskarzenia mu przez zarząd stowarzyszenia wskazanéj sprawie wytoczyć pozew przeciw wszystkim obowiązanym najpóźniéj do dni 14 po odebraniu tego polecenia; — w wypadkach zaś nagłości, gdy Dyrekcya towarzystwa zaliczkowego zażąda bezzwłocznego zaskarzenia — dopełnić to ile możności w 24 godzinach.

b) na podstawie, bądź przez siebie, bądź na pisemne żądanie p. syndyka przez Dyrekcyą zbadać się mającego stanu majątkowego wszystkich osób, czy to jako dłużników, czy jako ręczycieli zobowiązanych, będzie kardynalném zadaniem p. syndyka uzyskać zaraz po prawomocności t. j. bezzwłocznie po upływie terminów do dopełnienia bezwarunkowo zapadłych wyroków przepisanych — zabezpieczenie dłużnych kwot na ruchomościach i nieruchomościach wszystkich zobowiązanych, jakoteż kondykt sądowy na dochody z realności, płac, lub zarobkowania i t. p.

c) w razach zwłoki w postępowaniu sądowém, a mianowicie, gdyby decyzya nad **trzy miesiące** się przeciągała od dnia podania, wnieść bezzwłocznie stósowne urgensa prezydyalne i równocześnie o tém przy odpisie podania zawiadomić Dyrekcyą towarzystwa zaliczk.

d) w razie wykonania egzekucyi przez grabież ruchomości, opisywania egzek. realności i oszacowania, oraz w razie rozpisania licytacyi na przedmioty przez tow. zaliczkowe zajęte, uwiadomić ma p. syndyk o tém Dyrekcyą na ośm dni przed każdorazówym terminem egzekucyj lub licytacyj. Ażeby uniknąć wielkich kosztów, wysełać będzie Dyrekcya towarzystwa zaliczk. z reguły swojego osobnego zastępcę na każdą egzekucyą i licytacyę; — wyjątkowo jednak w razach ważniejszych może Dyrekcya zaprosić także p. Syndyka, aby przy takich krokach sądowych osobiście był obecnym, co jednak ma nastąpić tylko pisemnie i z przyznaniem zwrotu kosztów p. Syndykowi.

e) w razie potrzeby, bądź na polecenie Dyrekcyi, bądź według własnego uznania wystosować ma p. Syndyk listy poufne do dłużników towarzystwa, by kwotę dłużną z uniknieniem kroków sądowych zapłacili.

f) P. Syndyk składać ma najdaléj do dni 14 po upływie każdego kwartału na posiedzeniu Rady nadz. towarzystwa relacyą o stanie procesów w toku będących, a to wykazami na ten cel drukowanymi, które przedtém przez Dyrekcyą strutynowane być mają. Wszystkie zaś akta, wyroki i uchwały sądowe, dotyczące spraw procesowych już ukończonych, mają być przez p. Syndyka skonsygnowane i Dyrekcyi towarzystwa zaliczkowego zwrócone.

g) ustnie na posiedzeniach, albo na każdorazowe żądadanie Rady nadzorczéj lub Dyrekcyi udzielać ma p. Syndyk wyjaśnienia prawnicze, interpretacye ustaw, statutu i regulaminu.

IV. Rada nadzorcza uprawnioną będzie zbadać stan i postęp procesów zapomocą przejrzenia aktów u p. Syndyka się znajdujących przez komisyą na ten cel stale, lub czasowo wybraną.

V. Wny Syndyk zażąda od Dyrekcyi towarzystwa wyjaśnień i bliższych danych w mniejszych kwestyach ustnie,

w ważniejszych pisemnie; — pożądaném zaś jest częstsze osobiste znoszenie się Wgo Syndyka z Dyrekcyą.

Przy ustępie III. lit. *a)* zauważał Patronat całkiem słusznie, iż termin 14dniowy do wytoczenia pozwu zbyt długi, zwłaszcza, gdy od zaskarzenia zawisłém jest także zabezpieczenie pretensyi stowarzyszenia, zaleca zatem oznaczyć termin 8 dni z zastrzeżeniem odmiennych specyalnych poleceń dyrekcyi. Zaskarzenia w razach nagłych przy pretensyach wekslowych bezwarunkowo w ciągu 24 godzin nastąpić powinny. Co do al. *c)* tegoż ustępu nadmienił Patronat, iż podanie urgensu już w razie jednomiesięcznéj zwłoki w postępowaniu sądowém byłoby wskazaném.

Przy ustępie dotyczącym honorarium, zwrócił Patronat uwagę dotyczącego stowarzyszenia na towarzystwo lwowskie, które na podstawie poczynionych doświadczeń, syndyka wynagradza w ten sposób, iż tenże tytułem honorarium otrzymuje tylko koszta przez sąd przyznane. A nie jest to zbyt mało, gdy się uwzględni, że w największéj ilości mogą być użyte drukowane lub litografowane formularze do sądu. Wniosek, aby syndyka wynagradzać wedle taryfy uchwalonéj przez lwowską izbę adwokatów upadł bowiem w radzie nadzorczéj towarzystwa lwowskiego wobec uwagi, iż taryfa ta z natury rzeczy może być zastósowaną tylko dla interesów pojedyńczo adwokatom powierzanych, nie zaś dla stałéj klienteli, jaką w tym wypadku jest stowarzyszenie. Zwracanie przez syndyka ewentualnéj nadwyżki z przyznanych sądownie kosztów do kasy towarzystwa w ten sposób odpada. Syndyk towarzystwa lwowsk. otrzymuje honorarium przez sąd przyznane, tudzież zwrot wydatków dopiéro wtedy, gdy zaskarzoną pretensyę zrealizował. Na pokrycie jednak stemplowych i t. p. wydatków, otrzymuje syndyk odpowiednią zaliczkę, z któréj użycia peryodycznie składa rachunki. Wynagrodzenie za czynności niepodlegające sądowemu przyznaniu jest najwłaściwiéj stale i rocznie oznaczyć, a oprócz tego udzielić syndykowi remuneracyę zawisłą od pomyślnego i energicznego prowadzenia interesów stowarzyszenia.

Obok piekącéj sprawy opodatkowania, któréj ostateczne załatwienie z korzyścią dla stowarzyszeń nastąpić musi w drodze ustawodawczéj, nader ważnym jest dla rozwoju stowarzyszeń naszych, tychże stósunek do sądów. W miarę bowiem powiększania się sumy udzielonych pożyczek, mimo wszechstronnéj oględności ze strony zarządów, powtarzają się i powtarzać się będą zaległości w spłacie tychże pożyczek, które koniecznie w drodze sądowéj ściągać będziemy zmuszeni. Opieszałość w załatwianiu spraw tego rodzaju przez niektóre sądy, naraża stowarzyszenia nasze często na nieprzyjemności, a nawet zagraża stratą. Znany nam jest wypadek, gdzie stowarzyszenie dowiodło podrobienie podpisów na wekslu i wypadek, gdzie ukryto zagrabione ruchomości, skutkiem czego poręczyciele byli narażeni na zapłacenie długu, a przecie z powodu braku niby istoty czynu, dotycząca c. k. prokuratorya państwa nie wdrożyła postępowania karnego przeciw zaskarzonym.

Stowarzyszenia nasze cieszą się życzliwością instytucyi sądownictwa. O skromnym tylko wyjątku z pod tego pojęcia dochodzą nas przykre wiadomości. Dla tego téż zalecamy pojedyńczym stowarzyszeniom, aby bezpośrednio lub przez swoich syndyków licznymi urgensami wnoszonymi do prezydyów, tak długo zwalczały wszelkie z tego stósunku pochodzące trudności, dokąd stósunek ten nie osiągnie stanowiska właściwego szczytnemu powołaniu sądownictwa. Zachęcamy równie zarządy pojedyńczych stowarzyszeń, aby sformułowane w tym przedmiocie wnioski swym delegatom udzieliły do podniesienia téj sprawy na najbliższym wiecu związku stowarzyszeń, gdzie wszechstronnie zbadane, zamienić się winny w zasadniczą uchwałę obowiązującą nas wszystkich, zajmujących się rozwojem stowarzyszeń.

Ruch stowarzyszeń.

Nowe stowarzyszenia. W. Włodzimierz Gniewosz, zachęcony przez p. Patrona zakłada towarzystwo zaliczkowe w Potoku złotym. — Patronat i Wydział powiatowy lwowski celem założenia towarzystwa zaliczkowego w Winnikach wniosły podania do jeneralnéj dyrekcyi fabryk tytoniu we Wiédniu o udzielenie pozwolenia urzędnikom rzeczonej fabryki do zajmowania się administracyą stowarzyszenia i ściągania udzielonych robotnikom pożyczek bezpośrednio przez zarząd winnickiéj fabryki tytoniu. — Skutkiem inicyatywy Patronatu o założenie stowarzyszenia w Ciężkowicach i Dubiecku, dyrekcye: towarzystw zaliczkowych w Birczy, Gorlicach i Nowym Sączu z wzorowym pośpiechem wskazały odpowiednich mężów. — W Bolechowie ma powstać stowarzyszenie za staraniem dra Alfreda Zgórskiego, bawiącego obecnie w sąsiednim Morszynie. — Do Ślemienia i Suchéj udaje się w tym celu delegat Związku p. Władysław Lech z Białéj. — Do Kulikowa wybiéra się p. Wicherek.

ROZMAITOŚCI.

Waleczność i zdolności literackie. P. Franciszek Wyspiański dyrektor towarzystwa zaliczkowego w Białéj, pokonał w ostatnim czasie, według drukowanego sprawozdania za r. 1878. aż siedmiu osobistych wrogów towarzystwa, mianowicie pp.: Hilarego Filasiewicza i dra Alfreda Zgórskiego, jako delegatów Związku stowarzyszeń; Władysława Lecha i Józefa Nikorowicza; Towarzystwo oszczędności i pożyczek w Cieszynie i Bazar cieszyński; nakoniec Wydział Związku stowarzyszeń. Pomimo natężenia sił do odniesienia zwycięstwa z téj walki, pan Wyspiański rozpoczął pracę literacką nad ułożeniem wzo-

rowego regulaminu dla walnych zgromadzeń stowarzyszeń. Wysokiéj wartości wyrazy parlamentarne i zwroty retoryczne użyte przez pana Wyspiańskiego w sprawozdaniu roczném, zwalniają nas od wszelkich pochwał, gdyż same świadczą o tém, że p. dyrektor z długoletnich doświadczeń życia wiele swych zalet stara się przelać w grono stowarzyszonych i zajaśnieć niemi równie za obrębem powiatu bialskiego. Znajdujemy tam bowiem wyrażenia i zwroty retoryczne, jak: narzędzia koteryi, szmata, brudy, c. k. uprz. extraknajpa, szklanki i karty, napaść, zawziętość, czyhać, kłótnia, intryga, extra fein wydoskonalony, zdrowy żołądek, brutalny, centralistyczne rządy, butny, wichrzyciel, intrygant, wysługiwać, jak kość psóm ze stołu pańskiego, arogancya, cynizm, przewrotność, bezczelność czarnych patryotów, bezwstydnie, kątem, narwany jeniusz, szarlatanerya, grabarz, policya, denuncyacya telegraficzna, liberya czarno-żółta, plotki, bajki, kłam, nędzne indywidua **„zapalonemi jadem nienawiści gwoździmi kaleczono i szarpano ciało jego“**, maltretować itp.

Nie możemy z naszéj strony nie spełnić obowiązku wypowiedzeniem zdania, że stowarzyszenie, o którem tu mowa, licząc z jednéj strony tak licznych wrogów na każdym kroku, z drugiéj występujące na zewnątrz z tak obfitym zasobem żywotności, — odgraniczyć się winno od całéj reszty świata stowarzyszeń i zakładów finansowych.

Do wypowiedzenia tak stanowczego zdania, zmusza nas postępowanie dyrektora towarzystwa bialskiego, który już z końcem roku 1875. toczył walkę wewnątrz stowarzyszenia; który dziwnym zbiegiem okoliczności jednych pokonawszy wrogów, z drugimi się spotyka. Nie widzimy potrzeby wykazywać braku logiczności w sprawozdaniu wygłoszoném przez p. Wyspiańskiego. Zaznaczamy tylko, że reorganizacyę, jaka była konieczną, można było przeprowadzić w przeciągu 30 dni, licząc w to czas potrzebny do zarejestrowania zmian przeprowadzonych. Zaznaczamy, że jeszcze dnia 10. czerwca 1876. przy współudziale p. W. walne zgromadzenie Związku stowarzyszeń powzięło uchwałę obowiązującą, aby dyrekcya stowarzyszeń z trzech członków się składała, a to dla zasady, aby zarząd stowarzyszeń nie w jednym tylko ręku spoczywał, aby nie przez dyrektora; lecz przez dyrekcyą każde stowarzyszenie było administrowanem i reprezentowaném. Zasada ta była i jest konieczną dla bezpieczeństwa stowarzyszeń i dla instytucyj finansowych, z którymi stowarzyszenia wchodzą w stósunek dłużników. Zaznaczamy, iż Wydział Związku, uważając sprawę towarzystwa zaliczkowego w Białéj, za wyjątkowo ważną, jednocześnie wydelegował dra Zgórskiego ze Lwowa i pana Filasiewicza z Cieszyna. Z każdym innym, tylko nie z p. Wyspiańskim, można więc było spokojnie i skutecznie przeprowadzić reorganizacyę, pozyskać życzliwość, poparcie i kredyt i dążyć na zaszczytne stanowisko zajmowane przez pierwszorzędne stowarzyszenia.

„Związek, powiada p. Wyspiański w sprawozdaniu, zajął w obec Towarzystwa stanowisko wprost nieprzyjacielskie“.

Podziwiać tutaj należy wysoką wyrozumiałość i pobłażliwość p. Wyśpiańskiego w obec tego nieprzyjaciela. Podziwiać należy tém bardziéj, że w sprawozdaniu całem nie znajdujemy uchwały powziętéj na wniosek p. dyrektora aby Towarzystwo wystąpiło ze Związku stowarzyszeń, zajmującego wprost nieprzyjacielskie stanowisko! Uchwała tego rodzaju nie byłaby dla nas wcale boleśną i nową. Uchwałę taką powzięło było na nadzwyczajném, ku temu celowi umyślnie zwołaném ogólném zgromadzeniu, Towarzystwo zaliczkowe w Busku, dziwnym zbiegiem okoliczności skutkiem lustracyi przeprowadzonéj przez władze Związku stowarzyszeń Władze Związku stowarzyszeń mają na celu do pełnoletności finansowéj doprowadzać pod ich opieką i kontrolą zostające stowarzyszenia i gdzie potrzeba nauczyć zasad i udzielić zalet, bez których ani wewnątrz, ani na zewnątrz stowarzyszenia żywotności, zaufania, kredytu, poważania nie znajdą. — O ile p. Wyspiański tym wymogom jako dyrektor odpowiada, świadczy jego sprawozdanie.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Dr. Alfred Zgórski. Z I. Związkowéj Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża.